

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

TALENTEN

(Mattheüs 25: 14-30)

Levi's talent

Zou iemand de tollenaar (zeg maar geldwolf) Levi/Mattheüs het talent hebben toegedicht het evangelie van Jezus Christus te beschrijven? Toch staat een van de evangeliën op zijn naam. En hij vertelt met vuur en verve, ook de gelijkenis van de talenten. Er aan vooraf gaat de gelijkenis van de wijze en dwaze maagden. Met als slotzin: waakt dan en bidt, want gij weet de dag noch het uur. En nu is het schijnbaar abrupte vervolg logisch: want het (Koninkrijk) is als iemand, die BIJ ZIJN VERTREK naar het buitenland zijn slaven riep en hun zijn bezit toevertrouwde. De een gaf hij vijf talenten, een ander drie en een derde één. Een talent was heel veel geld - zeg maar 25000 gulden (nu). Bij elkaar zo'n twee ton: wat een vertrouwen had die heer in zijn knechten!

Tussen haakjes: als bij Mattheüs het evangelie in de eerste plaats voor de armen bedoeld was (5: 1; idem bij Lucas - 19: 11-27 en 6: 20), dan had Jezus nooit déze gelijkenis gekozen en Mattheüs noch Lucas zouden er over hebben gerept.

Naar vermogen

Waarom kreeg de een meer talenten dan de ander?

Wel: ieder kreeg naar zijn „bekwaamheid”. Naar zijn vermogen, zijn kunnen: wat iemand aan kan, waartoe hij bij machte is. Het aantal talenten is dus afgestemd op ieders vermogen. Geen nivellering dus: de een kan veel aan, de ander minder. Maar dat mindere is nog altijd één (heel) talent!

Na deze „verdeling” reisde de heer buitenslands (ver weg) van waar hij na lange tijd terugkwam en afrekening met hen hield (vs 19). Hun leven stond dus voortaan in het teken van de afwezigheid en de terugkeer van hun heer - ook al kon dat laatste nog lang duren. Vrij naar de Korte Verklaring: de „ethiek” (hoe te leven) komt onder de hoge druk te staan van de „eschatologie” (de leer van de laatste dingen). Ons leven en werken nu worden in een stralend licht gezet door „straks”. Ongeacht de materiële omstandigheden is er toekomst en hoop voor ieder.

Wat gaan die knechten nu doen? Terstond ging hij, die de vijf ta-

lenten ontvangen had, op weg, en hij deed er zaken mee en verdiende er vijf bij. Evenzo verdiende hij, die de twee talenten had, er twee bij.

Terstond: deze twee lieten er geen gras over groeien. Hun verantwoordelijkheid ging meteen in en ze kenden de datum van de wederkomst niet. Ze gingen meteen aan de slag en deden wat ze konden - overeenkomstig hun bekwaamheid. Intussen werd het verschil in talenten wel steeds groter: de twee worden er vier, maar de vijf worden er tien - en juist bij die tien komt er aan het slot nog een bovenop!

Meer en minder

Nu is het wel duidelijk, dat het Jezus niet gaat om de talenten op zichzelf. Niet het onderscheid tussen nummer 1 en 2 is van gewicht. Nee, alle nadruk valt op de tegenstelling tussen nummer 1 en 2 aan de ene - en nummer 3 aan de andere kant. De twee eersten hebben met hun talenten gewoekerd, ermee gedaan wat zij konden; de derde heeft er ondanks zijn be-

kwaamheid niets mee gedaan, is lui geweest. En geeft buitendien de schuld ook nog aan zijn heer: ik wist van u, dat u een hard (onredelijk) mens bent, die maait waar u niet gezaaid hebt...

Maar zijn heer pareert dat: als jij dan, jij luie en slechte slaaf, al wist dat ik onredelijk hard was - stel eens dat was waar - dan had je (de minste inspanning!) ermee naar de geldhandelaars kunnen gaan voor rente... En nu komt zijn luiheid hem te staan op verlies van ook nog dat ene talent. Dat gaat naar die er tien heeft: die kan die extra verantwoordelijkheid en verzwarende van zijn taak wel aan.

In die samenhang past dus niet de verontwaardigde opmerking: wat oneerlijk, want die ene knecht had al tien talenten. Want dan reken je, naar het schema van deze wereld, jaloers uit hoeveel de een meer en de ander minder heeft.

Talenten-jacht?

Samenvattend: de gegeven talenten zijn geen doel (en bezit) op zichzelf, maar ze ver-beelden, vertegenwoordigen een opgelegde taak. De grootte daarvan is aangepast aan ieders „kunnen”, bekwaamheid. Die taak moet in volle verantwoordelijkheid uitgevoerd worden tijdens de afwezigheid van de heer. En bij zijn wederkomst vraagt hij van ieder rekening en verantwoording.

Laten we dat, als onderdanen van het Koninkrijk, in onze oren knopen. De vraag, ook bij het begin van dit nieuwe seizoen, is: wat gaan we doen met onze talenten? Waar werken en leven we voor? Hoe zie je jezelf? Als een „be-gaafd” mens, begiftigd met een of meer talenten, van de Heer ontvangen? En doe je daarmee op school, op vereniging, in de kerk en op je werk, wat je kunt - naar je bekwaamheid? Of ben je ontevreden, jaloers - vind je, dat je tekortgedaan is, denk je dat je niet meetelt, heb je 't idee: ik hoor en pas er niet bij? Kun je als werkende jongere al die studerende wel schieten? Ben je als werkloze jaloers op wie werk hebben of bid je, dat zij tenminste hun werk mogen houden en hun werk goed doen? Voed je als gepensioneerde, al of niet gedwongen via de V.U.T.,

Inhoud

- 1 Ds E. R. Postma, Talenten (Matth. 25: 14-30)
- 2 Drs H. de Jong, „Geheel Israël zalig” (5)
- 3 Ds A. H. Algra, Pastorale notities
- 4 Drs W. van Veelen, Anti-semitisme in het Nieuwe Testament
- 4 P. C. van Wijk, Terloops...
- 5 Ds H. Amelink, Te Berde

de wrok tegenover wie nog in het volle leven staan of kijk je waar en hoe je je nog nuttig kunt maken? Tel je als zieke of gehandicapt wat je niet kunt of wat je nog kunt betekenen?

Nee, 't antwoord (de verantwoording) wordt niet verwacht door een psycholoog, maar door de Heer die komt. Niet het aantal talenten telt, maar wat je met de jouwe gedaan hebt. Of zeg je mokkend en verwijtend tegen Hem (nu of straks): dan had u me maar een „studiehoofd”, werk, gezondheid moeten geven?

Waarvoor werk je, leef je, kerk je, ga je naar school? Om er zelf beter van te worden? Om straks, als onze Heer weerkeert, te kunnen zeggen: Heer, ik heb gedaan wat ik kon en wat ik kon heb ik ook echt gedaan - om U? Laat je het „heden” bepalen door Jezus' „toekomst” of speelt dat laatste geen enkele rol? Weet je je verantwoordelijk voor wat je hebt en kunt en denk je aan de dag dat je verantwoording moet afleggen? Want dát is straks alles bepalend. Of: buitengesloten van het feest als onnutte slaaf (omdat je jezelf hier hebt buitengesloten). Of: wel gedaan, jij goede en getrouwe slaaf; over weinig ben je getrouwe geweest - over veel zal ik je stellen; ga in tot het feest van je heer. Laat het vooruitzicht van het feest en zijn goedkeuring een glans leggen over je nu alledaagse leven!

„Geheel Israël zalig“:

klapstuk van de geschiedenis of hoofdsom der historie? (5)

Wie mij tot hiertoe heeft gevolgd zou de opmerking kunnen maken dat mijn behandeling van een aantal vrij onbekende profetische uitspraken tot uitkomsten leidt die overbekend zijn en door niemand weersproken worden. Wie zou immers willen ontkennen dat de christelijke kerk een samengesteld karakter draagt en niet aan de bloedsband met Abraham gebonden is? Is dat niet het intrappen van een open deur, met veel onnodig vertoon van bijbeluitleg? Ook degenen die stellig geloven in Israëls toekomstige bekering zullen van het tot nu toe gevondene zeggen: akkoord, man, natuurlijk akkoord! Maar, zo voegen zij toe, de bijbel weet bovendien, daarnaast en daarbovenuit, nog van 'n uitéindelijke heil voor héél Israël.

Toch moet ik zeggen dat dit naast elkaar van deze twee zaken mij religieus in moeilijkheden zou brengen. Als het namelijk waar is dat de bijbel van meet aan de werkelijkheid 'Israël' ter hand neemt om ze te besnijden tot het Israël Góds; en als het waar is dat we in de Schrift de betekenis van Abraham's bloed niet zien toe- maar afnemen, en we zouden dan moeten geloven dat de lijn van het heil tenslotte toch terugbuigt naar een bruto Israël-naar-het-vlees, - wel, ik zou mij eerlijk gezegd genomen voelen. Dit is voor mij de leer van een nóg nieuwer testament dat als een tang op een varken op Oud en Nieuw beide past. Geheel Israël zalig? Maar waarom dan niet geheel Rome, en geheel Wittenberg, en geheel Canterbury, en geheel Genève, enz. De kerk van het einde zal toch een restanten-kerk zijn, overal vandaan? En zó zal gans Israël behouden worden! Maar wacht, ik zou het over nóg een paar teksten hebben.

Jesaja 45 : 18-25

Het gaat daarbij om twee plaatsen (of eigenlijk één, maar de tweede ondersteunt de eerste) waarin in het Oude Testament zelf de zaligheid van geheel Israël ter sprake komt. Men zou kunnen spreken van een oudtestamentische parallel van het bekende woord uit Romeinen 11 : 26. Het is te vinden in Jesaja 45 : 25: „... in de HERE wordt het gehele nakroost van Israël gerechtvaardigd en zal het zich beroemen“. Het is de slottekst van het machtige hoofdstuk over Kores. De perzische koning Kores is het middel in Gods hand geweest dat voor Israël een einde maakte aan de babylonische ballingschap. In deze Kores is de Here God voor een ogenblik Israëls Verlosser geweest. Het blijkt Israël niet gemakkelijker te zijn gevallen de Almachtige in dit heilswerk geestelijk bij te benen. De Joden in de ballingschap hebben voor de oren van de profeet

DOOR
H. DE JONG
AMSTERDAM

met de Here God zelf hierover getwist: hoe kunt U dat nu doen! Hoe kunt U nu zo'n heiden inschakelen voor uw verlossingsdoel-einden! De grote Mozes en David hebt U destijds toch ook uit ons eigen midden verwekt? Waren die niet goed soms? Zijn wij misschien niet goed genoeg meer? Koop, Here God, israëlitische waar, dan helpen wij elkáár! Israël reageerde op de boodschap aangaande Kores dus vanuit een gekrenkte trots. Maar ook de Here God zelf blijkt door dit verzet in zijn eer te zijn aangetast. Hij is ten aanzien van Kores even gevoelig als een vakman ten opzichte van zijn produkt, ja als een vader ten opzichte van zijn kind (Jesaja 45 : 9-13). Op dit laatste beeld van de verzen 10 en 11 doordenkend mag je zeggen dat Kores een voorafschaduw is geweest van Gods eigen kind Jezus Christus. Deze, in wie de Here de uiteindelijke verlossing van zijn volk bewerkt heeft, was immers ook niet uit Israëls voorraad geput. Israël kon zijn daden van verlossing beslist niet 'claimen'.

Zo gaat het dus in Jesaja 45 op een aanduidende en vooruitwijzende manier over het grote midden van de heilsgeschiedenis: de verlossing door onze Here Jezus Christus. Vanuit dit midden golft in het tweede deel van het hoofdstuk het heil via Israël naar de eindende der aarde. Drie golfslagen de een over de ander, zijn te onderscheiden. De eerste bereikt het nakroost van Jakob; „Ik heb tot het nakroost van Jakob niet gezegd: zoekt Mij te vergeefs...“ (vers 19). De tweede bereikt de volken: „Vergadert u en komt, gij die uit de volken ontkomen zijt...“

(vers 20). De derde bereikt de verre volken: „Wendt u tot Mij en laat u verlossen, alle eindende der aarde...“ (vers 22).

Wat het 'nakroost van Jakob' betreft (vers 19), dat zijn de lijfelijke Joden in Babel. Hoezeer de Here God zich hier voor hen allen bereikbaar verklaart, hebben de meesten van hen op Gods heilsinitiatief in Kores met ongeloof gereageerd. Slechts weinigen hebben op de profetische prediking hun spullen gepakt om de reis naar de puinhopen van Jeruzalem te ondernemen. Het lijfelijke Israël was dus in een 'rest' vertegenwoordigd. Vervolgens worden de 'ontkomenen uit de volken' genoemd (vers 20). Dat is wat dubbelzinnig geformuleerd. Je kunt er een aanduiding te meer van Israëls 'rest' in zien: de ontkomenen uit de volken. Het gaat dan trouwens niet enkel meer om de naar Babel verbannen Joden, maar bovendien ook om diegenen van het volk die nog vóór de wegvoering een goed heenkomen hadden gezocht onder de volken rondom. De terugkeer van de ballingen uit Babel was voor hen een signaal dat men weer huistoe kon gaan (zie Jesaja 48 : 20, 21 en 49 : 8-13). Het is echter ook mogelijk te vertalen: de ontkomenen van de volken. In dat geval gaat het over de niet-Israëlieten die door de verbannen en verstrooide Joden als Jodengenoten werden meegebracht uit den vreemde. Omdat het lijfelijke Israël al genoemd is acht ik de laatste mogelijkheid de waarschijnlijkste. Wel moeten we dan ook hier weer (zoals bij Psalm 102) constateren dat deze toeloop uit de volken met het woord 'ontkomenen' een israëlitische signatuur meekrijgt en dat komt doordat deze heidenen met de huiswaarts kerende Joden meekwamen. Tenslotte gaat het over 'de eindende der aarde' (vers 22). Men zegge liever niet dat daarmee een derde categorie mensen is aangeduid; niet voor niets gebruikte ik eerder het beeld van over elkaar heen slaande golven. De eerder genoemden zitten in de later genoemden opgesloten. Maar toch zijn ook wel nieuwe mensen bedoeld, verder weg wonend dan de volken rondom. Het verband van de 'ontkomenen van de volken' van zoëven en de hier genoemde 'eindende der aarde' kan toegelicht worden met een verderop voorkomende passage uit de profetie van Jesaja (die wel een soort van kommentaar lijkt te geven op de onderhavige tekst uit Jesaja 45), namelijk Jesaja 66 : 18b, 19: „... (de tijd) komt om alle volken en talen te vergaderen; zij zullen komen en mijn heerlijkheid zien. Ik zal onder hen een teken doen en ik zal uit hen ontkomenen zenden naar de volken - naar Tarsis, Pul en Lud, die de boog spannen, naar Tubal en Javan, de verre kustlanden, die de tijdjng

aangaande Mij niet hebben gehoord noch mijn heerlijkheid hebben gezien - opdat zij mijn heerlijkheid onder de volken verkondigen“. De 'ontkomenen van de volken' uit Jesaja 45 : 20 zijn hier geworden tot 'ontkomenen' die 'naar de volken' gestuurd worden en aldus het heil boodschappen tot aan de verste randen van Israëls landkaart (zie Genesis 10). Wij weten dat in de nieuwtestamentische tijd de heidenen komende Jodengenoten of prose-lyten inderdaad een bemiddelende rol hebben gespeeld in de gang van het heil van Israël náár de volken der aarde.

Terugkerend naar Jesaja 45 konkluderen we dat het heil dat de Here God in Kores en later in Jezus Christus werkt, een steen in de wereld-vijver is waarvan de deining in steeds wijder kringen zichtbaar wordt gemaakt. En het verrassende is dan natuurlijk dat in het laatste vers van het hoofdstuk van deze onderscheiden 'kringen' een optelling gemaakt en een hoofdsom geboden wordt met de woorden: „... in de HERE wordt het gehele nakroost van Israël gerechtvaardigd en zal het zich beroemen“. Hier hebben we de oudtestamentische tegenhanger van de bekende tekst uit Romeinen 11 : 26, volgens welke geheel Israël zalig zal worden. Het is onmogelijk bij 'het gehele nakroost van Israël' te denken aan het vleselijke Israël hoofd voor hoofd. We zagen immers al dat Israël hier 'restgewijs' vertegenwoordigd is. Het is aangevuld met anderen uit de volken dichtbij en verweg. Ook trouwens bij deze niet-Israëlieten moeten we in restanten denken. Er staat wel dat elke knie zich zal buigen en dat elke tong zal zweren (vers 23), maar dat mogen we evenmin als bij 'geheel Israël' dwingerig uitleggen. Het 'rest'-begrip speelt ook bij de toebrenging der heidenen een rol. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het dichtertelijke woord van Psalm 76 : 11 (waar het over Gods verlossing van de ootmoedigen op de aarde gaat): „Want de grimmigheid van Adam zal U loven / Gij omgordt U (ten teken van overwinning) met de rest der grimmigheden“ (letterlijk vertaald) alwaar 't tweede deel van het vers het eerste preciseerd: de met God in vijandschap levende grimmige mensheid wordt verzoend, maar - restgewijs. Ook hier vormen 'geheel' en 'rest' geen tegenstelling, net zomin als het 'allen' en 'zeer velen' in Romeinen 5 : 18 en 19. Ook de 'volheid der heidenen' (Romeinen 11 : 25) gaat dus restgewijs binnen. En zo is 'het gehele nakroost van Israël' de restanten-kerk van Joden en niet-Joden. En de bijéénvergadering daarvan, met inschakeling van de groten uit de wereldgeschiedenis (Kores en anderen), is de hoofdsom der historie.

Psalm 22 : 23-32

Ter controle en ter ondersteuning van het zojuist gevondene wil ik nu nog de andere tekst ter sprake brengen die het in profetische zin over 'geheel Israël' heeft. We moeten daarvoor naar Psalm 22. Deze Psalm heeft een nog duidelijker midden dan Jesaja 45. Was dat bij de ballingschapsprofeet het heilswerk van de Here God in het optreden van Kores, in de Psalm is het Gods verlossend ingrijpen ten behoeve van zijn lijdende Knecht bij uitstrek: „Gij hebt mij geantwoord!” (vers 22). Viel op Kores een schaduw van de Christus, de lijder van Psalm 22 is een nog duidelijker vóórafbeelding van Hem. (Denk maar aan het begin: „Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten...?” dat we kennen als één van de kruiswoorden.) Opnieuw is het nu rondom dit midden dat de gemeente van God uit verschillende categorieën wordt opgebouwd. We krijgen daar een duidelijk beeld van in het laatste stuk van de Psalm (de verzen 23-32). Deze gemeente namelijk wordt in vers 24 toegeproken als 'het ganse nageslacht van Jakob' en 'het ganse nageslacht van Israël', maar het is ons niet toegestaan daarmee een uitsluitend zintuigelijk waarneembare kant op te gaan, want dit geheel van Israël wordt aangesproken op zijn geestelijk karakter: 'gij die de HERE vreest' (vers 24), 'wie Hem vrezen' (vers 26), 'de ootmoedigen' (vers 27) en 'wie de HERE zoeken' (vers 27). We hebben nu al

bij verschillende gelegenheden gezien dat Israël deze konfrontatie met zijn geestelijke bestemming niet zonder kleerscheuren doorstaat en dat het slechts een 'rest' is die 'godvrezend' (enzovoort) genoemd kan worden. Israël als geheel breekt op zijn eigen geestelijke midden stuk in een meervoud van enkelingen die of Gods vrienden of Gods vijanden zijn. Maar om 'vriend' of 'godvrezend' te zijn is het niet nodig lieflijk van Israël of Jakob af te stammen en zo opent zich vanuit de categorie der 'godvrezenden' het profetisch vergezicht op de einden der aarde.

Welnu, het kan niet verbazen dat de Psalm daar dan ook mee komt, in vers 28: „Alle einden der aarde zullen het gedenken (beter: 'het erover hebben') en zich tot de HERE bekeren; alle geslachten der volken zullen zich nederbuigen voor uw aangezicht”. Hier zien we 'het ganse nageslacht van Israël' zich verwijden tot de internationale der godvrezenden. Nu hoorden we in Psalm 102 : 19 dat het zo breed opgevatte Israël 'het volk dat geschapen wordt' heet. Psalm 22 : 32 noemt het 'het volk dat geboren wordt'. Gaat het in het bekende lijdenspsalm dan toch over Israël naar het vlees, vanwege die geboorten? Nee, ik denk dat dit weer de israëlitische signatuur is die het volk Gods door de eeuwen heen bijblijft. 'Geschapen' wijst op het telkens nieuwe van het heilswerk Gods, terwijl 'geboorten' de historische continuïteit daarin aangeeft, zoals dan ook het

letterlijke baren altijd z'n functie blijft houden in Christus' kerkvergaderend werk.

De israëlitische signatuur van Gods volk - prachtig komt die ook tot uitdrukking in de twee delen van Openbaring 7, die zich tot elkaar verhouden als zijde en keerzijde. In het tweede deel van dat hoofdstuk ontmoeten we de gemeente Gods zoals die als grote schare die niemand tellen kan verzameld wordt uit alle geslacht en taal en stam en natie. In het eerste deel evenwel komen we *diezelfde* gemeente tegen, maar dan met de geestelijke signatuur en structuur die ze van God uit voor de hele geschiedenis heeft meegekregen. De signatuur en structuur van 'geheel Israël', de twaalf stammen, de honderdvierenveertigduizend verzegelden. Je ziet dan als het ware de twaalf stammen staan als twaalf glazen kolven, gedeeltelijk gevuld met Israëlieten-naar-denbloede-en-naar-de-geest en aangevuld met dito heidenen: geheel Israël zoals God het voor ogen had en heeft. Het eerste deel van Openbaring 7 geeft een zicht van bovenaf op de kerk (eschatologisch), het tweede deel kijkt er van onderen tegenaan (historisch). In Jakobus 1 : 1 komen beide 'visies' gekombineerd voor: 'de twaalf stammen' - 'in de verstrooiing'.

Herberg (2)

Ik voel, dat ik in Gorkum iets goed te maken heb. Twee weken geleden vertelde ik van een verpleegster, die in de jaren twintig daar nauwelijks als lid van de kerk welkom was. Misschien is men nu in Gorkum verlegen en beschaamd, temeer, daar mijn verhaaltje ook voor de E.O.-microfoon voor-gelezen werd. Dus nu een tweede stukje over Gorkum, en weer over de „herberg”, want Gorkum is geen onherbergzaam oord. In 1568 werd de herbergier van „In de blauwe Pauw” ter dood veroordeeld door de Schepenen van de stad, die zich min of meer verontschuldigen door te zeggen, dat ze hun vonnis velden op last van Alva. Wat had de herbergier, van Maeseyck, misdreven? Hij had erkend, dat hij regelmatig de hagepreken had bezocht, die buiten de stad gehouden waren op een terrein, dat eigendom was van de graaf van Hoorne. Hij had bovendien enkele malen een predikant van de verboden religie „geloogeert”, dat is geherbergd, en

Pastorale notities

DOOR
A. H. ALGRA Sr.
MAASSLUIS

in zijn herberg, zo had de verklikker gerapporteerd, was ook wel eens „Vive le Geulx” geroepen: leve de Geuzen. Volgens Sententie van 31 augustus werd hij veroordeeld „om gerecht te worden dattet Doot nae volcht” en al zijn bezittingen werden verbeurd verklaard ten profijte van Zijne Majesteit. Wanneer je zo'n lang vonnis weer eens leest, betracht je voor jezelf een poosje stilte om te denken aan een man, die naar het Evangelie zocht en een dienaar van het Woord gastvrij ontving en hij moest het met de dood bekopen. Als hij vrouw en kinderen had,

bleven die brodeloos achter.

Nog even over die hagepreken. Op school kreeg je de indruk, dat het uiterst geheime bijkomsten waren, maar dat zal toch niet zo geweest zijn. In Gorkum bijvoorbeeld moest het wel opvallen, als honderden mensen door de poort naar buiten gingen. Trouwens, burgemeester A. D. v. d. Heuvel ging mee. Er was iets in van wat we nu een demonstratie zouden noemen. We hoorden op school, dat de beeldenstorm, in hetzelfde jaar, het werk was van het gepeupel en het grauwwan van de straat. Dat kan. Het leek wat op het „kraken” en op vernielingen. Maar soms, als je in een buitenlandse kathedraal de schatten bezichtigten mag, al het goud en al de edelstenen, voor een waarde van miljoenen, dan ben je geneigd om te denken: Ik wilde dat er een groep binnenkwam om al die schatten te roven en uit te delen onder de armen. Dat mag je natuurlijk niet denken, maar de kerk mag ook niet rijk zijn in de wereld en duur voor de mensen.

Redactie

Ir. A. W. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. E. R. Postma
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller, Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring

M. J. F. van der Wal
Brugakker 60-17
3704 RA Zeist
Tel. 03404-61525

Reveil '83 over „Christelijke opdracht in een na-christelijke samenleving”

Het christelijke opinieblad Reveil belegt op 8 oktober haar jaarlijkse studie- en bezinningsdag: „Reveil '83”. Het thema van deze dag is „Christelijke opdracht in een na-christelijke samenleving”. Het doel is om zicht te krijgen op de verantwoordelijkheid van christenen in een ingrijpend veranderende situatie. Om daarin voldoende rekening te houden met sekularisatie en andere maatschappelijke veranderingen. Maar ook met de opdracht om eigentijds en authentiek getuigenis van het evangelie te zijn.

Dit thema zal door drie inleiders worden toegespiet: Prof. dr B. Goudzwaard (hoogleraar economie aan de Vrije Universiteit) - economie en politiek. Prof. dr ir. E. Schuurman (hoogleraar filosofie aan o.a. de Technische Hogeschool te Delft) - informatisering en automatisering. Verder zullen er inleidingen zijn van de Reveil-redacteuren drs E. W. van der Poll (theoloog) en M. L. O. de Bruijne (ontwikkelingsdeskundige).

De presentatie van de dag is in handen van Hans Dickhof. Muzikale intermezzo's: folk-muziekgroep Sarfath. In het middagprogramma gelegenheid tot debat middels een forum. Verder informatie- en boekenstands.

„Reveil '83” begint om 10.00 uur. Plaats: Chr. Geref. „Ichthuskerk”, Grote Haag 52 te Amersfoort (10 min. van het NS-station). Toegang is vrij. Inlichtingen: Reveil, postbus 20, 8096 ZG Oldebroek, tel. 05253-2987.

Anti-semitisme in het Nieuwe Testament

In de op zichzelf verheugende belangstelling voor Judaica, Talmudica en de Joodse overlevering tekent zich een m.i. zeer bedenkelijke, zo niet gevaarlijke ontwikkeling af. Kan de sterk verhoogde interesse voor de Joodse bronnen van het christendom, zo lang op de achtergrond gehouden en niet zelden genegeerd in een theologie die meer op Genève, Rome en Byzantium was geïntereerd dan op Jeruzalem, misbruikt worden tegen het Nieuwe Testament? Slaat de onderwaardering van Joodse strekking en overwaardering van de Griekse elementen in de Bijbel om in overschatting van „Juda” en onderschatting van christenen uit de volken in de Bijbel?

In het Johannes' evangelie en nu ook al in het Mattheüs' evangelie zien sommigen anti-semitische wortels. Is dit een voorbijgaande mode, of een welbewuste aanval op het christendom nota bene vanuit het Nieuwe Testament en met Judaica als voertuig?

'Joden' in het Johannes-evangelie

Een van de verschillen tussen de synoptische evangeliën (Mattheüs, Marcus, Lucas) enerzijds en het Johannes' evangelie anderzijds is het voorkomen van de term 'Joden'. Tweemaal bij Mattheüs (27 : 37, 28 : 15), eenmaal bij Marcus (7 : 3), eenmaal bij Lucas (7 : 3), echter ruim veertig maal bij Johannes.

In welke zin handelt Johannes over de Joden? Wijst het veelvuldig gebruik van deze term bij Johannes op een antisemitische inslag, zoals meer en meer gehoord wordt?

Waarschijnlijk heeft Johannes zijn evangelie tussen de jaren 80 en 90 te boek gesteld, blijkbaar voor gelovigen uit de volken. Slecht op de hoogte als deze waren van Joodse gewoonten, geeft Johannes telkens verduidelijkingen. 'Zes stenen watervaten volgens het reinigingsgebruik der Joden', verg. 4 : 9; 7 : 2; 10 : 22; 18 : 28; 19 : 31, 41, 42.

Dit toelichtend element in het Johannes' evangelie wordt overigens niet alleen in betrekking tot de Joden gevonden, maar ook in verband met bepaalde zaken, zoals bijv. de topografie in Israël, waarvan de gelovigen uit de volken natuurlijk niets wisten. Zie 4 : 5; 5 : 2; 6 : 1; 11 : 1; 12 : 1, 21.

Waar in bovenvermelde plaatsen van 'Joden' wordt gesproken, is dit zeker niet in ongunstige zin, maar in een toelichtende betekenis. Evenmin is dit het geval in tientallen andere teksten. Enige voorbeelden het Pascha der Joden was nabij (2 : 13) daarna was er een feest der Joden (5 : 1); het feest der Joden, Loofhutten, was nabij (7 : 2); en vele andere plaatsen.

DOOR W. VAN VEELEN HEERJANS DAM

Een factor waarom de term 'de Joden' er in het Johannes' evangelie zo uitspringt, is tevens het gegeven dat in de eerste drie evangeliën vooral over het optreden van onze Heer in Galilea verteld wordt,

Afscheidswoord jeugddag 1983

Fijn, bedankt!

Graag wil ik aan het slot van deze jeugddag nog een paar dingen zeggen.

Vanmorgen heb ik enkele opmerkingen gemaakt in verband met de hemelvaart van de Here Jezus. Ik wil er nu nog iets aan toevoegen.

In Johannes 14 lezen we afscheidswaarden van de Heiland voor Zijn discipelen. Het hoofdstuk begint met de woorden (Willibrord vertaling): 'Laat uw hart niet verontrust worden. Gij gelooft in God, gelooft ook in Mij. In het huis van Mijn Vader is ruimte voor velen... Ik ga heen om een plaats voor u te bereiden'.

De hemelvaart van Jezus betekent niet dat Hij ophoudt met werken. Vanuit de hemel gaat Hij verder werken aan het thuisbrengen van velen. Meer dan voorheen worden mensen daarbij ingeschakeld. Op de Pinksterdag wordt de Geest uitgestort. Die Geest zal mensen bekwaam maken voor het werk. Door die Geest werkt God vandaag in en door mensen. Door die Geest wil Hij in ons wonen. En zo kan Paulus in één van zijn brieven schrijven dat wij, jullie en ik, Gods huis zijn. Het is niet gemakkelijk om dat 'zo maar' te aanvaarden, maar denk nog even aan wat ik vanmorgen zei. Ga over dit alles niet als een wijze en

terwijl de plaats van handeling bij Johannes vooral Judea is. Is het verwonderlijk dat Johannes dan gesproken kan hebben over Joden in de zin van Judeeërs? Beide woorden hebben dezelfde betekenis.

Dit betekent niet dat we in alle gevallen i.p.v. Joden Judeeërs moeten lezen. De naam 'Joden', ontleend aan het Hebreeuwse 'Jehoeidi', waarmee oorspronkelijk iemand behorende tot de stam van Juda (Jehoeida) werd aangeduid, wordt later de benaming voor allen die tot het volk Israël, d.w.z. tot de afstammelingen van Jacob (Israël) behoorden. De term 'Joden' werd de verzamelnaam voor alle twaalf stammen. Maar, zoals opgemerkt, deze generalisatie sluit het specifieke gebruik van de term 'Joden' niet uit.

Zo wordt met 'de Joden' - aldus E. L. Smelik - de wetsgetrouwe, in Judea wonende leden van het volk aangeduid, kringen die zeer dicht bij de Farizeeën en Schriftgeleerden uit Mattheüs staan; mensen van gezag in Jeruzalem (Joh. 1 : 19). In deze specifieke gevallen heeft de term de „Joden” bij Johannes een ongunstige betekenis, waarbij dient te worden aangetekend dat een kritische toon over een groep Joden niet vereenzel-

verstandige redeneren, maar geloof het als een kind. Dán alleen kun je van dat werk van de Heiland iets ontdekken in je eigen leven.

Jezus werkt vanuit de hemel aan het huis van de Vader. Hij werkt in en door ons. Hij werkt eraan als jij bezig bent met je huiswerk, Hij is er mee bezig als je werkt in je beroep. Hij gaat met dat werk door als jij gaat naar het arbeidsbureau omdat je geen baan hebt. Hij wil in dat werk ook betrekken het werk op de jeugdvereniging, het bij elkaar zijn op een jeugddag, het lid zijn van het GLJC. Al dat gedoe van ons krijgt pas werkelijke zin omdat Jezus er bij betrokken is. Hij gééft de zin er aan. En zo máákt Hij er wat van.

Omdat Jezus door Zijn Geest van ons werken op aarde iets maakt kunnen we dankbaar zijn voor het werk dat we mogen doen. Mensenwerk blijft stukwerk, werk met veel gebrek. Geen mens ontkomt er aan om in wat voor werk dan ook steeds weer zichzelf te zoeken. Dat geldt ook van jarenlang bezig zijn in kerkelijk jeugdwerk. God moet er iets van maken. Hij moet de stenen die wij aandragen op de juiste plaats leggen. Het is goed om in al het werk dat we doen onze kleinheid goed in het oog te houden. Dán pas kunnen we God groot maken. Dan ook kunnen we alleen echt dankbaar zijn voor het feit dat God ons, mensen, ge-

vigd mag worden met „antisemitisme”.

Dan zou men Israëls profeten wel als de allergrootste „antisemieten” kunnen doodverven, als zij in hun felle taal het volk soms striemden. Dat de schrijver van het Johannes' evangelie niet het Jood-zijn als zodanig aanvalt, is evident! Het Jood-zijn van Jezus wordt in hoofdstuk 4 in de ontmoeting met de Samaritaanse zelfs benadrukt. In Joh. 4 : 22 staat de uitspraak van Jezus: „het heil is uit de Joden”. Men moet wel een gekleurde bril opzetten om in het Johannes' evangelie een „antisemitische kleur” te kunnen ontdekken, zoals Dibelius en andere voorgangers van de Evangelische Kirche in Nazi-Duitsland het Jood-zijn van Jezus ontkenen. Dan komt men bij „exegeten” als de valse profeet Julius Streicher terecht, die Jezus' woorden tot een aantal fanatici dat zij de duivel tot vader hebben (8 : 44), voor de Hitler Jugend uitbreidde tot het gehele Joodse volk. Als Johannes de Doper bepaalde Farizeeën en Sadduseeën „addergebreed” noemt (Matth. 3 : 7), weet ieder die met onderscheiding en met inachtname van de samenhang leest, dat de Doper de houding van een zeer bepaalde groep laakt, nl. de zelfvoldanen die zich, zon-

Terloops...

DOOR P. C. VAN WIJK ZALTBOMMEL

bruiken wil ondanks onszelf. Als we dat beseffen hoeven we ook niet verontrust te zijn over wat we verkeerd doen, over de fouten die we maken. In het huis van de Vader is immers plaats voor veel zondige mensen.

—o—
Ik kan niet nalaten enkele regels aan te halen uit een preek van ds J. A. Vink die in 1964 onverwacht stierf en die daarvoor tien jaar voorzitter was van de bond van jongensverenigingen. In die preek zei ds Vink o.a. het volgende:

'Er gebeurt zo ontzettend veel in de wereld en in de kerk en in ons eigen leven. Het levensbeeld verandert met de dag. Wat zit er niet een spanning in de voortgang der geschiedenis. Het kan zo spannend zijn in de wereld, dat het verloop der dingen ons beklemmen kan. Het kan zo spannend zijn in de kerk, vanwege de worsteling om voor Christus getrouw te mogen blijven. Het kan zo spannend worden in ons eigen leven, zó dat we gaan vragen, hoe het nu verder moet.'

Ik denk dat deze woorden nog

der te voldoen aan de eis van bekering, op grond van geestelijk erfrecht alléén, waardig achten voor het Koninkrijk Gods. Wie hier een „antisemitische kleur” ontwaart, is kwaadwillig en die wil met de Bijbel in de hand de Bijbel ontkrachten. Zo ook ongetwijfeld een J. B. Charles (prof. W. H. Nagel) die het Ned. Bijbelgenootschap zou willen aanklagen voor de uitgave van de Bijbel met het Johannes' evangelie als „antisemitisch” boek. Nu ook al het Mattheüs' evangelie „antisemitisch” genoemd wordt, is het tijd goed wakker te worden. *Er gaat systeem in zitten.* Misbruik van cursussen Judaïca en soortgelijke om de schriftelijke bronnen van het christendom verdacht te maken. De ervaring leert dat binnen korte tijd een kwaad gerucht ook zonder verificatie door talrijke argelozen wordt aanvaard en verspreid. Laten we daarom oppassen te denken dat deze zaken ons niet raken. Ook in de gemeente is het gevaar van antisemitisme nog niet geweken.

De vijand is nog veel gevaarlijker geworden door het Evangelie, de christelijke bron van de solidariteit met Israël, aan te tasten. Daarmede wordt immers onder het mom van een pro-Joodse stellingname het antisemitisme binnenge-

haald. Geraffineerder kan het niet. Begin januari j.l. hadden een dertigtal theologen uit Nederland en België een studieconferentie in Jeruzalem. Een van de discussiepunten was de vraag waar de oorsprong te zoeken was van het antisemitisme van het nationaal socialisme. Twee haaks op elkaar staande benaderingen werd gegeven. De ene opvatting was: uit het Nieuwe Testament, 'n benadering gegeven door de R.K. theoloog Stiasny. Daartegenover stond de studie van de Joodse Nieuwtestamenticus Prof. Flusser, die stelde dat in het Nieuwe Testament geen antisemitisme voorkomt. Hij gaf een exegese van de teksten uit Joh. 8 waar „zonen van Abraham” en „zonen van de duivel” tegenover elkaar worden gesteld. Volgens Prof. Flusser is dit een Joodse traditie, die niets te maken heeft met antisemitisme. Wie mocht denken dat er in het gezelschap van wetenschapsmensen dan toch één christen-theoloog was die „Gode de eer gaf”, vergist zich. De christelijke theologen moesten dit horen uit de mond van een Jood.

In het verband van deze bijdrage mag ik ook nog wijzen op het te onpas gebruiken van de term „theologie”. De ondertiteling: „ontwerp van een theologie”, die

H. N. Ridderbos geeft aan zijn overigens belangwekkend boek over Paulus, is op z'n minst onduidelijk. Het gaat echter te ver als we op dit voetspoor gaan spreken over de theologie van Paulus, de theologie van Zacharia, de theologie van Johannes, etc.

En behalve onduidelijk wordt het fout als met dergelijke uitdrukkingen een tegenstelling wordt gesuggereerd in het gesprek over Israël, even fout als de in onze eeuw in de mode komende zwarte-, bevrijdings-, feministische- en marxistische theologieën.

Tenslotte: de Heilige Geest valt niet in het ene Bijbelboek af wat Hij in het andere heeft gesproken. In hetzelfde Johannes' evangelie dat volgens sommige theologen antisemitische uitspraken bevat, zegt onze Heer: „de Schrift kan niet gebroken worden”, Joh. 10: 35.

En als iemand zou reageren met de uitspraak dat Jezus het daar heeft over de Tenach, het Oude Testament, antwoorden wij met de volkomenheid van de Heilige Schrift van zowel Oud- als Nieuw Testament, zoals dat beleden wordt in artikel VII van de Nederlandse Geloofsbelijdenis: de daarin vervatte leer is zeer volmaakt en in alle manieren volkomen”.

niets van hun aktualiteit hebben verloren. Want spanningen zijn er, het werk van God in deze wereld brengt spanningen mee. Het zich-bemoeien van Jezus met ons kan vragen oproepen. Het is goed te bedenken dat Jezus ook vandaag zegt: 'Laat uw hart niet veront-rust zijn, Ik ben er.'

—o—
Ik wil bij dit afscheid een beroep op jullie doen, nl. om temidden van allerlei spanningen het met God te blijven volhouden. Ik vertel geen nieuws als ik zeg dat veel jongelui het vandaag met God niet meer zien zitten. Die ontwikkeling kan ons beklemmen, kan ons benauwd maken. Jezus is Zelf met dat probleem bezig geweest toen velen uit Zijn gezelschap Hem verlieten (Joh. 6: 66 e.v.). Ze hadden er genoeg van om met Jezus op weg te zijn. En dan stelt Jezus aan de discipelen een indringende, keiharde vraag. Hij zegt: 'Willen jullie soms ook weggaan?'

Zo'n vraag liegt er niet om. Zo'n vraag stelt je voor de keus. Zo'n vraag dwingt tot nadenken. Petrus dacht niet lang na maar reageerde meteen met de woorden: 'Here, tot wie zullen wij gaan, Gij hebt woorden van eeuwig leven.' Misschien ben je niet zo vlug met antwoorden als Petrus. Vluggere antwoorden zijn trouwens niet altijd overdacht. Dat heeft Petrus pas echt leren inzien nadat hij de Heiland had verloochend. Maar

juist op dat moeilijke moment was Jezus aanwezig. Want toen Petrus zei dat hij Jezus niet kende, keerde de Heiland Zich om en zag Petrus aan (Lukas 22: 61). En zoals Jezus naar Petrus keek, kijkt Hij naar ons. Hij kijkt naar je als je twijfelt, Hij kijkt naar je als je vloekt, Hij kijkt naar je als je verstopt. Zo goed is God dat Hij Zijn Zoon zond om je steeds in het oog te houden.

Willen jullie soms ook weggaan? Geef je antwoord maar wat minder vlug dan Petrus, maar probeer het Petrus wel na te zeggen: 'Here, waar zou ik naar toe moeten, U alleen hebt woorden van werkelijk leven.'

—o—
We hebben het vandaag gehad over dankbaarheid. Ik wil vandaag afscheid nemen met een dankbaar hart. Ik mocht een lange tijd bezig zijn in kerkelijk jeugdwerk. Ik heb het idee dat ik in dat werk van God en mensen meer heb ontvangen dan ik heb gegeven. Er zijn veel herinneringen, blijde en droeve. Ik denk aan mensen met wie ik mocht samenwerken en die reeds zijn gestorven. Hun namen zullen de meesten van jullie weinig of niets zeggen. Toch wil ik enkele namen noemen: ds J. A. Vink, ds H. Vogel, Tini Kok, Jan van Es, Rens Venderbos. Ik denk ook aan de heer Van Oord en professor Veenhof. Zij allen hebben voor het jeugdwerk veel betekend. Ik denk aan hen met

wie ik jaren omging en van wie ik door de kerkelijke breuk van 14, 15 jaar geleden ben vervreemd. Hun namen wil ik niet noemen, één van hen is reeds gestorven. Mensen kunnen elkaar binnen Gods gemeenten vaak niet vasthouden, vriendschappen breken stuk, breuken zijn aan deze kant van het graf vaak onherstelbaar. Ook onder deze omstandigheden mogen we luisteren naar wat Jezus zegt: 'Laat uw hart niet verontrust worden, in het huis van Mijn Vader is ruimte voor velen...'

Ik wil vandaag ook denken aan hen met wie een door het jeugdwerk ontstane vriendschap vandaag nog steeds mag voortduren. Het is een rijke ervaring dat er vriendschappen zijn die het uithouden ondanks verschillen van mening.

Het was vandaag een verrassing voor me een aantal oude en minder oude bekenden hier te zien.

Ik denk vooral ook aan de banden die de laatste jaren in de kring van het GLJC zijn gegroeid. Ik hoop dat ze voortduren. Het afscheid van vandaag betekent gelukkig niet dat we elkaar nooit meer zullen zien.

—o—
Tot slot nog dit: ik wil bij dit afscheid omhoog kijken, naar God, en om me heen, naar mensen, naar jullie allemaal. En dan zeg ik: het was fijn, hartelijk bedankt! Want God is overstelpend goed!

Te Berde

Wim Kan is gestorven. Het leek, toen het bericht kwam, belangrijker dan de conferentie in Madrid en het neerschieten van het Zuid-Koreaanse verkeers-vliegtuig.

Ik hoorde het via de N.C.R.V. „Hier en nu”-televisie opende ermee. Het begin was anders dan normaal. Ik vermoedde dat er iets ernstig zou worden gezegd. Alle mogelijke zaken schoten door mijn hoofd. Misschien was het kabinet gevallen of zo iets. Maar nee. Wim Kan was gestorven en „Hier en nu” deed of er iets was gebeurd van nationaal belang. Een hele natie treurde. De dood van ieder mens is ernstig. Verdrietig ook voor de nabestaanden. Wim Kan laat een Vrouw na. Die hij zijn leven lang trouw is gebleven. God zij haar genadig.

Maar verder. Wim Kan is de vader van het Nederlandse politieke cabaret. Maar is dat iets goed, dat door de N.C.R.V. geprezen moet worden? Leeft het politieke cabaret niet van het belachelijk maken van politieke figuren en ambtsdragers? Ik kan me nog herinneren hoe Wim Kan de vloer probeerde te vegen met Mr Van Agt, die van plan was geweest een abortuskliniek te sluiten. Voor de radio hoorde ik iemand zeggen: cabaret en progressief behoren onlosmakelijk bij elkaar. Ik heb neiging om dat te geloven. Maar het werd gezegd door iemand van de V.A.R.A. Dan is het duidelijk wat met progressief bedoeld wordt. Dat is gewoon het oude „ni Dieu ni maître”. Ik meen dat dr W. Aalders er eens op gewezen heeft, zeer terecht, dat de rol van de cabaretiers dezelfde is als die van de wijsgeren van de franse revolutie. Wim Kan en zijn navolgers zijn inderdaad te vergelijken met Voltaire en dergelijke lieden. Het gezag belachelijk maken is tegelijk het gezag ondermijnen. In dat belachelijk maken was Wim Kan inderdaad een meester. Hij was goed thuis in de politiek. Van huis uit; en hij heeft de politiek bijgehouden. Maar bij zijn dood moet een christelijke radiovereniging niet doen of er een figuur gestorven is van nationaal belang. Al had hij dan wel nationale bekendheid. Want hij was niet van nationaal belang. In het Liedboek voor de Kerken staat dit in Gezang 326: 3 „De geesten onderscheiden, gaf God ons als gebod; wie 't woord der waarheid mijden, weerstaan het rijk van God”. Dat had de N.C.R.V. wel mogen bedenken bij de dood van Wim Kan. Dan was er niet zo vreemd gedaan.

H. Amelink, Aalten

Boekbespreking

„Spreuken” uit de reeks 'De voorzeide leer', door ds F. v. Deursen.

In deze reeks, aanvankelijk opgezet door ds C. Vonk, werkt ook ds v. Deursen mee. Hij nam voor zijn rekening o.a. het boek de Spreuken. Het is geen commentaar, maar geeft wel een fijn inzicht en doorzicht in dit bijbelboek.

En laat ik maar meteen zeggen, dat ik dit boek met genoegen gelezen heb. Ds van Deursen wijst erop, dat het Spreukenboek een vraagbaak is voor levensvragen. De Spreuken gaan over huwelijk, handel, begeerte en hand, over onze ogen en oren, werken en rusten. Ze zijn echter geen humanistisch getinte handleiding, nee, want het boek behoort tot de boeken van het oude en nieuwe verbond, waarin de wijsheid voor heel het leven vierkant staat tegenover de raad der goddelozen, die ons dagelijks opgedrongen wordt.

De wijsheid in het verbond wordt ons voorgeschoteld in aantrekkelijke vorm, nl. in die van de spreuk of liever de masjaal. De masjaal is een kernachtig gezegde, dat een stuk levenswijsheid bevat, meestal een spreuk van twee regels, die opvallend door een zeker parallelisme. De spreuken kunnen door hun puntigheid (soms expressie eenzijdigheid) prikkelen, b.v. hst. 12:12: de rechtvaardige zal geen onheil treffen.

Dat is waar, maar ook is waar, wat David zegt in Psalm 34:10: Talrijk zijn de tegenspoeden van de rechtvaardige. Vergelijk ook het boek Job.

De Spreuken laten de echo horen van de verbondszegen en de verbondsvloek van de torah (Lev. 26 en Deut. 28).

Ds v. Deursen wijst er op, hoe actueel de Spreuken zijn. Hoe roepen ze op tot vertrouwen op de HERE, Spr. 3:5 v.v., wat de moderne mens juist niet doet of het nu gaat over kinderen opvoeden, geld verdienen, een volk regeren enz., overall ontmoeten we de autonome mens in zijn ik-doe-wat-ik-wil-houding.

Goed is het te lezen wat de auteur schrijft over het hoge levenstempo van de westerse moderne samenleving met zijn vele bronnen van lawaai, zijn slapeloosheid (ook die wegens kerkverdriet).

Over de tucht zegt hij goede dingen (tegenover de mode van zgn. anti-autoritaire opvoeding) en niet zo, dat tucht allereerst dan moet beginnen met slaan. Tucht is allereerst onderwijs, maar wil iemand niet horen, dan moet hij voelen, daar krijgt de knaap heus geen trauma van.

Actueel is ook wat er staat over de vermaningen tegen de 'vreemde

vrouw'. Het waarschuwen tegen overspel, echtbreuk, en daarentegen het genieten van het leven met je eigen vrouw. Prachtig is de taal in Spr. 5:15-20, niet grof en evenmin preuts, verwant aan het Hooglied.

Ds v. Deursen wijdt uit over het gevaar van onze moderne samenleving met zijn dwaasheid (die is goddeloosheid), van losheid van zeden, promiscuïteit in geslachtsverkeer, en alle gevaren en ellendige gevolgen van ziekten en door eigen schuld. De geboden en ook de spreuken, die tot wijsheid manen, zijn heilzaam. Wie naar ze hoort en de raadgevingen aanneemt, krijgt gezondheid, een lang leven en vrede.

Wie tegen ze ingaat in dwaasheid, doet zichzelf schade en maakt zichzelf ziek. Nijd is verrotting der beenderen. Iemand kan er kanker en andere ziekten van hart- en bloedvaten door krijgen.

Denk echter aan het feit, dat je met masjaals te doen hebt en dat die expres puntig iets naar voren brengen, soms eenzijdig.

Je mag het dus niet omdraaien, dat ieder, die het b.v. aan zijn hart krijgt, een opvliegend persoon is. We gaan niet op alle bijzonderheden in. Ik zou nog een paar dingen willen opmerken. Ds v. Deursen wijst op het fijne van het huwelijk, van de 'twee, die tot één vlees zullen zijn'. Maar hij gaat niet in op de kwestie, dat koning Salomo, die vele, vele vrouwen had, toch die schone passages kon schrijven over 'water drinken uit uw eigen bornput', Spr. 5:15. Had hij niet vele bornputten? Dat vind ik altijd zo vreemd.

Spreuken 9 gaat over de nodiging van de wijsheid en de dwaasheid. Ds van Deursen ziet in de nodiging tot de tweërlei maaltijd een personificatie van vrouwe Wijsheid en vrouwe Dwaasheid en wil niet weten van een speculatie over de wijsheid, door die op te vatten als de Zoon van God-voor-zijn-vleeswording (in verband b.v. met hst. 8:22 v.v.). Ik ben dat met hem eens. Maar mag ik toch met Gispén, K.V. Spr. 8, pag. 134, zeggen 'Achter de wijsheid, die als predikster nodigt, staat de hoogste Profeet en Leraar, die tevens Gods eigen Zoon is'?

Heel mooi is wat ds van Deursen schrijft over Spr. 3:27 v.v.

'Onthoud het goed niet aan wie het toekomt...', zo staat er: letterlijker: 'Onthoudt nooit iets goeds aan wie er de heer (baäl) van is...'

De hulpbehoevende wordt de heer en meester van het goede genoemd, die er rechtmatig aanspraak op kan laten gelden. De HERE spreekt in zijn verbond dan ook van het recht der armen. Dat bevat basisonderwijs over de hulpvaardigheid en mededeelzaamheid, waartoe de gever verplicht is en waarop de ontvanger recht heeft. Geven aan de

hulpbehoevende is geen zaak van neerbuigende goedheid, maar van gerechtigheid, ook voor ons nieuwtestamentische gelovigen. (pag. 157 v.v.).

Leuk is wat opgemerkt wordt over het bewaren van de onderwijzing van de HERE als 'uw oogappel'. Letterlijk staat er voor oogappel 'het mannetje van uw oog'.

Ds van Deursen raadt aan de Spreuken te lezen en te herlezen en te onderstrepen, wat je bijzonder treft, want ze bevatten zo'n schat aan wijsheid. Ik vind dat een uitstekende raad.

Op de jeugdverenigingen bij ons is het afgelopen seizoen het bijbelboek Spreuken behandeld met als hulpmiddel het werk van Van Deursen.

Ter navolging. Want in deze boeken van 'De voorzeide leer' wordt ons uitstekend materiaal aangeleverd, dat we bij preekwerk, catechese, persoonlijk en gemeenschappelijk bijbelonderzoek kunnen verwerken.

Koop, persoonlijk en als verenigingen, regelmatig een deel van 'De voorzeide leer'. Ook dit deel van ds van Deursen is zeer de moeite waard.

En de uitgevers Liebeek en Hooymeijer B.V., Barendrecht, hebben ons erg verplicht, door voor een prettige prijs deze voornaam uitgevoerde delen ter beschikking te stellen. Hartelijk aanbevolen.

J. D. Houtman, Wezep

Redactie ontving

M. R. v. d. Berg, *Het gebarsten vrede* - een verklaring van 1 Kon. 1-11 - 181 blz., f 19,75; Van den Berg, Kampen.

M. R. v. d. Berg, *De aardbeving en andere verhalen*. 203 blz., f 19,95; Van den Berg, Kampen.

Dr C. Trimp, *De gemeente en haar liturgie*. 266 blz., f 28,50; Van den Berg, Kampen.

Mr J. Huijsen e.a., *Tien jaar dit Koningskind*. 80 blz., f 12,50; Kok, Kampen.

M. Rijk-Kleinhou, *Ik ben nog in leven*; dagaantekeningen van een rouwproces. 57 blz., f 9,90; Kok, Kampen.

J. Alberts-Hofman, *Terug naar de Bron - gedichten*. 36 blz., f 8,50; Kok, Kampen.

Ds J. H. Velema, *Jeruzalem - Emmaüs vice versa* - Overwegingen naar aanleiding van Christus' verschijning aan de Emmaüsgangers, Lucas 24:13-35. 133 blz., f 17,50; Kok, Kampen.

Samen op weg - vanuit welk kerkbegrip? - Overwegingen van het Hoofdbestuur van de Confessionele Vereniging in de Ned. Herv. Kerk - 24 blz., f 2,50. Te bestellen door overmaking van het verschuldigde bedrag op postrekening nr. 65833, t.n.v. Penn. Hoofdbestuur Conf. Ver., onder vermelding van: „Samen op weg”.

J. Douma, *Euthanasie* - 72 blz., f 12,75; De Vuurbaak b.v., Groningen.

Mr L. G. A. Bremmer-Lindeboom e.a., *Vrouw en man - een plaatsbepaling*. Vrouwenemancipatie en het Christelijk geloof. 80 blz., f 13,50; De Vuurbaak b.v., Groningen.

Ds A. S. Rienstra, *De tien Geboden* - toelichting op de dekaloo 67 blz., f 8,75; Filippus, Postbus 695, 6800 AR Arnhem.

Ds W. Kats, *Ons geloof* - toelichting op de Apostolische Geloofsbelijdenis, 96 blz., f 10,95; Filippus, Arnhem.

Ds A. Nagelkerke en ds L. Raven, *Het volmaakte Gebed* - toelichting op het „Onze Vader” 40 blz., f 6,30; Filippus, Arnhem.

Ds A. S. Rienstra, *gedachten over een bijbelgedeelte* - brieven van Christus, Openbaring 2 en 3. 40 blz., f 6,30; Filippus, Arnhem.

Ds W. Kats, *Wegwijs in Efeze* - 117 blz., f 12,40; Filippus, Arnhem.

J. Moes, *Onderweg* - een jaargang catechese voor catechisanten van catechisanten van 12-16 jaar - de eredienst van de gemeente. 128 blz., f 12,40; Filippus, Arnhem.

Zoudt u gelukkig getrouwd willen zijn?

Bel of schrijf naar het

„Christelijk Huwelijksbureau”

POSTBUS 8 — 7450 AA HOLTEN

TEL. 05483 - 3277

Boekbespreking

*Informatieboekje
voor de Ned. Geref. Kerken
1983 -*

onder redactie van ds G. van
den Brink.

Uitg. Buijten & Schipperheijn,
Amsterdam.

Een handzaam boekje, waarin een vlotte oriëntatie wordt geboden omtrent de gang van zaken in onze kerken en de activiteiten daarmee annex.

Het boekje geeft in compact bestek een uitgebreide, overzichtelijke en gedetailleerde informatie, die gewoon in het bezit van ieder meelevend gezin gewenst en eigenlijk noodzakelijk is.

Het informatieboekje heeft enige uitbreidingen en verfijningen ondergaan ten opzichte van voorgaande edities. Dit betreft ondermeer de stichtingen en organisaties, ten dienste van de kerken.

Ds van den Brink geeft een diepgaand en helder overzicht van het afgelopen jaar, signaleert ontwikkelingen, die tot nadenken kunnen stemmen en releveert met pastorale bezorgdheid het toenemend aantal huwelijks- en gezinsproble-

men, welke zich binnen onze kerken voordoen.

Ds Mooiweer geeft een treffende samenvatting van de door de kerken zwaar beproefde mens prof. Veenhof, die de adeldom der kerk beleed in zijn arbeid en de zwakten van de kerk ervaren heeft in zijn bestaan.

Andere scribenten wijden aandacht aan het heengaan van de domini H. Veltman, H. de Vries en J. Zwart.

Alle eer aan de samensteller en de uitgever van dit plezierig hanteerbare jaarboekje.

M. J. F. v. d. W.

—o—

W. P. Balkenende,
Hier volgt een politiebericht.
Uitg. Stark, Oosterend, Texel.

Debbie Janse is een wat onrustig meisje. Ze staat al na de scheiding van haar vader alleen op de wereld samen met haar invalide moeder. Na verscheidene tegenslagen loopt ze weg van huis en wordt ontvoerd. Dit brengt grote beroering, op school zowel als in haar vriendenkring. Dit wordt later des te meer versterkt door een moord-aanslag op haar twee vrienden, Sjaak Kloet en Andries Boone,

door de vader van Debbie die denkt dat de schuld bij hen ligt. Later blijkt dat Debbie samen met vijf andere meisjes naar Zaïre wordt vervoerd als jeugdprostituee. Hierna reist een inspecteur en een leraar hen achterna om ze te onderscheppen. Na diep in de onderwereld te zijn gedoken gelukt ze dit en volgt er een ontroerende hereniging thuis.

Mijn mening is dat het een vrij sentimenteel boek is waarin zo nu en dan ook wel vrij veel spanning te proeven is. Ik raad een ieder aan dit boek eens te lezen. Het is voor teenagers, maar ook voor wat oudere mensen geschreven.

Hans-Guido Rietkerk

Kerknieuws

Rijswijk

Beroepen door de kerkeraad van Rijswijk: ds J. C. Schaeffer te Emmeloord.

Zoetermeer

De preekvoorziening wordt in het vervolg verzorgd door P. van den Dool. Dunatstraat 314, 2713 SL Zoetermeer, telefoon 079-164773.

Administratie

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38
3956 TD Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

f 42,— per jaar of f 22,— per halfjaar.
Buitenland f 50,— per jaar of f 65,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”
Nooitgedacht 3
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

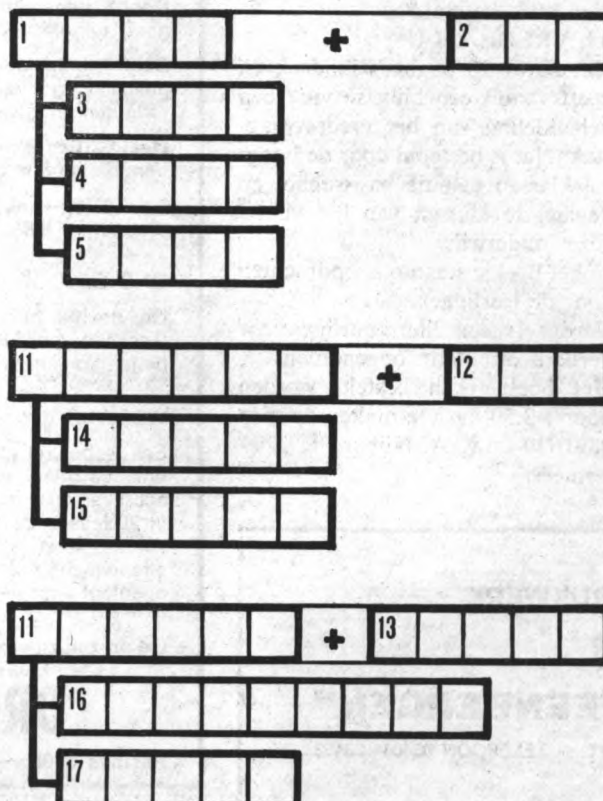

Van een aantal mensen uit het Oude Testament weten we niet alleen de naam maar soms ook het beroep. Laten we eens kijken naar 2 gezinnen uit het eerste boek van de Bijbel. De eerste man die op aarde leefde was Adam. En de eerste man op aarde die 2 vrouwen had heette Lamech. De antwoorden op de vragen kun je vinden in het vierde hoofdstuk van Genesis. Lees dat maar eens door. Een deel van de antwoorden kun je in de figuur invullen.

1. de eerste man die op aarde leefde.
2. zijn vrouw.
3. hun eerste zoon.
4. hun tweede zoon.
5. hun derde zoon.
6. het beoep van no. 3.
7. het beroep van no. 4.
8. wat gebeurde er met no. 4?
9. wie deed dat?
10. no. 5 kwam in de plaats van ...?
11. de eerste man op aarde die 2 vrouwen had.
12. zijn ene vrouw heette ...?
13. zijn andere vrouw heette ...?
14. zoon van 11 en 12.
15. andere zoon van 11 en 12.
16. zoon van 11 en 13.
17. dochter van 11 en 13.
18. het beroep van 14.
19. het beroep van 15.
20. het beroep van 16.

Oplossing vorige week.

De naam Elisa betekent GOD HEEFT GEHOLPEN. De komende tijd zullen we zien hoe God heeft geholpen door zijn knecht Elisa.

Nieuwe kerk Wormer

Na ruim 5 jaar voorbereiding was het vrijdag 2 september zover, dat de Ned. Geref. Kerk van Wormer haar nieuwe kerkgebouw officieel kon openen. Het complex omvat o.a. een kerkzaal met ongeveer 300 zitplaatsen en naast de kerkeraadskamer nog twee vergaderzalen, die eventueel bij de kerkzaal getrokken kunnen worden, door middel van schuifwanden.

De nieuwe kerk is gebouwd in de grote tuin achter de pastorie. De hoofdingang is aan de Dorpsstraat, terwijl aan de achterkant aansluiting is verwezenlijkt op een daar intussen verrijzende nieuwbouwwijk.

Het geheel kon zonder schulden in gebruik genomen worden mede dankzij grote vrijgevigheid van de gemeente.

De officiële opening werd bijgewoond door veel belangstellenden en genodigden en stond in het teken van Psalm 127: „Zo de Here het huis niet bouwt, tevergeefs zwoegen de bouwlieden daaraan.” Een prachtig bewerkt houten bord met diezelfde tekst tooit één van de muren van de garderobe, terwijl alle gemeenteleden een gedenktegeltje aangeboden kregen met een afbeelding van de nieuwe kerk met diezelfde woorden uit Psalm 127.

De officiële opening werd gevolgd door een druk bezochte receptie en vormde de inleiding op een twee dagen durend feest. Het pro-

